

La Viena de entreguerras

El encuentro con una periodista de la revista Time en 1948 provocó que Soma Morgenstern fuera recogiendo diversos capítulos en torno al músico y amigo Alban Berg. Su testimonio constituye un fondo documental en torno a la intelectualidad de la Viena de entreguerras.

El escritor de origen judío Soma Morgenstern (Galitzia oriental, 1890) es un narrador poco frecuente en nuestra literatura —y por extensión en la literatura europea de

nuestros días—, cuyos libros afortunadamente están siendo recuperados, aunque con paso lento. Postergado al olvido en los años posteriores a su muerte (Nueva York, 1976) la actualidad de su literatura en castellano nos viene al paso con dos libros que ha editado Pre-Textos, dos títulos de su obra memorialista en la que sus recuerdos en torno a sendas figuras de la literatura y la música de la Viena de entreguerras, el autor de *La Marcha Radetsky*, el escritor Joseph Roth —en *Huida y fin de Joseph Roth* (Pre-Textos, 2000)—, y el compositor Alban Berg, autor de numerosas composiciones tales que las óperas *Lulu* o *Woyzeck*, conforman dos retratos fieles del autor en torno a estas dos personalidades indiscutibles de la cultura europea del siglo xx. Sin embargo aquí nos centraremos en su libro más recientemente editado, el escrito en torno al músico de la Escuela de Viena —*Alban Berg y sus ídolos*—.

Si en este otro libro anterior Morgenstern daba cuenta de la vida del escritor austríaco en pequeñas entregas, pequeños episodios sin orden ni concierto establecidos en los que hubimos de encontrar-

ALBAN BERG Y SUS ÍDOLOS.

RECUERDOS Y CARTAS

SOMA MORGENSTERN

EDICIÓN DE INGOLF SCHULTE

TRADUCCIÓN DE EDUARDO GIL BERA

EPÍLOGO DE FÉLIX DE AZÚA

436 PÁGINES

EDITORIAL PRE-TEXTOS, VALENCIA, 2002

nos mayormente con lo más granado de la sociedad de aquel entonces en la Viena de entreguerras, en este otro no habrá por menos de ser diferente.

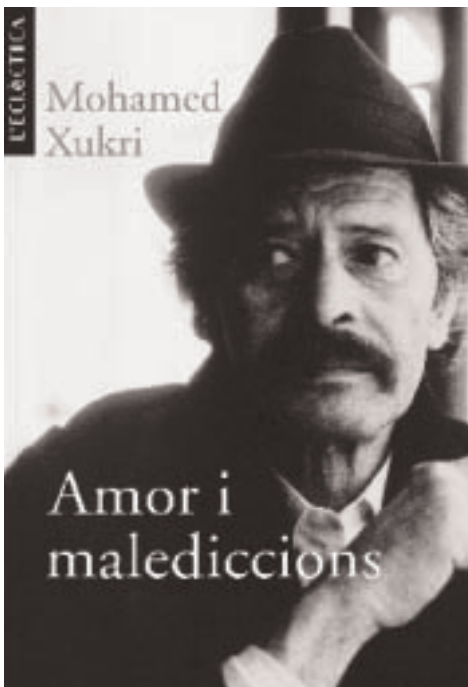
Por las páginas de *Huida*

y fin de Joseph Roth vislumbramos al escritor acuciado por el alcohol, de viaje o en torno a la redacción del *Frankfurter Zeitung*, diario para el que también el propio Roth trabajó, con un Stefan Zweig o un Robert Musil copartícipes de encuentros y conversaciones. Y en estas otras el *dramatis personae* no habrá de ser extremadamente diferente —la plana mayor intelectual de la época—, si bien encontramos otros nombres propios en torno a estos dos amigos. A lo largo de la lectura de este libro las figuras de Mahler, Schoenberg y Karl Kraus —los maestros del músico—, el arquitecto Adolf Loos o situaciones aisladas —la película de Chaplin, *The Kid*—, constituyen el escenario recreado a lo largo del cual uno y otro —Morgenstern y Berg— se darán cita para construir esos episodios sueltos, retomados aquí, dejados allá —no en vano el subtítulo del libro ya nos advierte de su carácter— de una amistad que Morgenstern irá recogiendo desde su exilio norteamericano —del que no volverá a Europa más que en 1950— en unas exiguas, pero abundantes y jugosas, cuartillas.

Rafa Martínez

Des de Tànger, amb passió

Mohamed Xukri, encara poc conegut entre els lectors i les lectores de llengua catalana, es mereix una posició rellevant, justa si més no, en el gran món de la lectura per tot el que representen, senten i contenen les seves narracions. *Amor i malediccions* ens arriba en forma d'històries breus, que no petites, portadora de tot un món, o millor, de mons diferents que emanen d'una ciutat estimada i descrita per aquest autor marroquí.

AMOR I MALEDICCIONS

MOHAMED XUKRI

TRADUCCIÓ DE ROSALIA-ANNA BENLLOCH,
ISAÏES MINETTO I VICENT CARLES NAVARRO

COL·LECCIÓ «L'ECLÈCTICA», 86

173 PÀGINES

EDITORIAL BROMERA, ALZIRA, 2002

Tànger és, per al viatger anònim que creua l'estret amb la intenció d'enfonçar-se en el vast continent africà, una ciutat de pas, potser sense massa atractiu aparent. És una ciutat d'entrada i de sortida des d'on la gent que arriba al país marroquí s'anirà distribuïnt per tota la geografia, de nord a sud. Tanmateix, fou també la ciutat adoptiva de molts intel·lectuals que hi visqueren o passaren un temps de les seves vides.

Però aquesta ciutat desconeguda, objecte d'ocupacions, de guerres i de fams, se'ns presenta sota una mirada caleidoscòpica a través de la ploma de Xukri. Tot un fresc de personatges passa per aquestes històries, des de prostitutes amb grans cors a vells immigrants que tornen a la ciutat. I tot dins de l'ambient de tavernes, de mercats, de mar i d'amors. Tànger –de vegades, ciutat estimada que mai deixa d'estar present en

el record o l'enyor d'aquells que la deixaren i, d'altres, ciutat odiada per aquells que decidiren o que no tingueren l'opció d'anar-se'n— és el marc de tot el recull d'aquest autor marroquí que la coneix bé perquè en forma part, perquè hi ha viscut i hi ha après a estimar-la.

L'autor del Rif ens sorprén amb reflexions sobre l'escriptura —sobre com entén ell l'escriptura, per ser més exactes— realitzant afirmacions com ara el fet que començar a escriure siga complicat, però més encara el fet d'escollir un títol adequat. Açò ho fa de forma clara i ho pot fer perquè ell mateix és personatge de totes les seves històries; ara protagonista, ara simple actant secundari sense més importància que la que resulta de ser observador, amic o assidu dels personatges o dels llocs on passen les narracions.

És ell, de fet, qui s'enamora de la jove i bella prostituta anomenada Fâtî, així com també és el propi autor qui té relació amb l'home que se'n va de casa seva per instal·lar-se en la d'ell. La narració intitolada *Sense viatge* és ben significativa d'aquests quadres autobiogràfics que resulten ser petites peces del trencaclosques de la vida de Xukri. En aquest conte, doncs, l'autor parla de la literatura, dels sentiments, de l'amor, de les pròpies experiències com a es-

criptor fent, fins i tot, al·lusions paratextuals com ara la de *El pa de cada dia*, una de les seves obres anteriors.

Una de les coses que al meu parer és més interessant, per com dos gèneres diferents es combinen en perfecta harmonia, és l'aparició de poemes cada cop que comença una narració. No es tracta de citacions paratextuals i per aquest motiu resulta atractiu i novedós. Baix de cada títol podem gaudir d'una petita història en vers que condensa l'ànima de la narració que segueix. Poesies, a més a més, de gran qualitat i senzillesa que ens mostren al Xukri líric, a més del narrador.

A tall de conclusió, diré que aquesta lectura és ben recomanable per començar una relació amb la interessant literatura marroquina que s'està escrivint i que ja ha estat escrita sense haver arrelat massa entre nosaltres. És un bon començament.

Maria Sirera i Conca

Examen d'inconsciència

La recuperació d'autors cabdals de la literatura universal, amb edicions més acurades que d'habitud, sembla que és l'objectiu de la reputada editorial Pre-Textos amb aquesta col·lecció. El fet de recopilar en un volum aquestes obres de Nerval, que solen publicar-se per separat, n'és un bon testimoni.

*AURÉLIA O EL SUEÑO Y LA VIDA,
SEGUIDO DE LAS HIJAS DEL FUEGO*

GÉRARD DE NERVAL

TRADUCCIÓ I NOTES DE MARÍA TERESA MAS

COL·LECCIÓ «NARRATIVA CLÁSICOS», 15

376 PÁGINES

PRE-TEXTOS, VALÈNCIA, 2002

Un exemple de la dispersió de l'obra traduïda de Nerval és justament la *Sylvie* que va aparèixer fa uns anys en la nostra llengua (Quaderns Crema, 1995) i que lamentablement, malgrat disposar d'una segona edició, no va propiciar l'aparició de més obres de l'autor en la mateixa editorial. Per això sens dubte sembla molt més encertada una edició d'aquest tipus, en un sol volum, on trobem aquesta obra («Sylvie. Recuerdos del Valois») inserida dins l'apartat de «Las hijas del fuego», precedit tot pel text més llarg que conforma el títol principal («Aurélia o El sueño y la vida»). El conjunt fa concloure que, certament, la narrativa de Nerval no encaixaria en el model més habitual del XIX: més breu i concís que la mitjana, sembla que els seus arguments sempre estiguen en un segon pla respecte de les emocions, que s'hi descriuen amb gran mestria (no només en «Aurélia...», sinó també en «Sylvie...», «Canciones y leyendas del Valois», «Octavie», etc.). Ara bé, tot això no vol dir que Nerval siga un mal argumentista o narrador, tot al contrari: n'hi ha proves com ara «Jemmy» –la peripècia d'una jove colona irlandesa als Estats Units–, «Corilla» –peça dialogada que és també tota una mostra d'enginy– o «Isis» –on més s'explicita la gran eru-

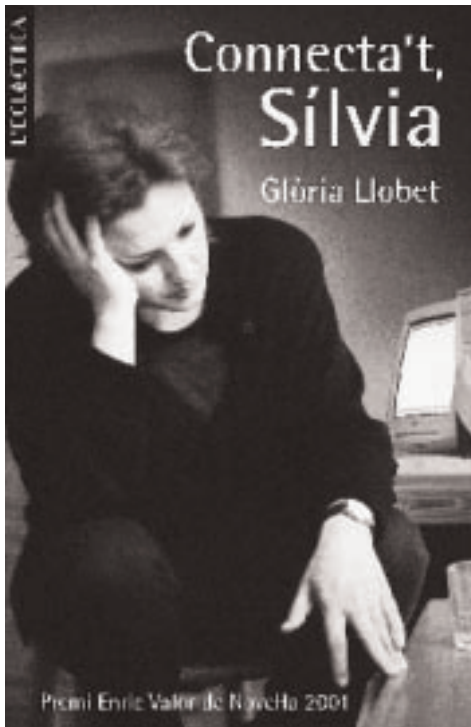
dició de l'autor, que, d'altra banda, sempre és present. No obstant això, per a mi els millors moments, els més intensos de tot el recull, continuen sent aquells que mostren el retrat cru de sentiments: tot «Aurélia...» podria considerar-se això, ja que la reflexió sobre la vida i el somni, concebuda a través de la vasta saviesa de Nerval, no distingeix entre coneixement i passió (els avantpassats que prenen la forma d'animals, els fantasmes de les coses i no dels éssers vius, el doble pervers que ocupa el seu lloc a l'altre món); o la magnífica pàgina de «Sylvie» en què una simple notícia de dues línies («Fiesta del ramo provincial. Mañana los arqueros de Senlis deben entregar las flores a los de Loisy») desperta en el narrador tot un seguit d'emocions intenses, reprimides durant molts anys. «Existen cuentistas que no pueden inventar sin identificarse con los personajes que imaginan», se'n diu en un moment del llibre; potser no és el cas de Nerval, però també és cert que fa la impressió que en la seua obra, quan més proper siga el jo del narrador al seu, més brillants són els resultats.

Felip Tobar

AI ID ÉI LA

De l'amor i de la comunicació

No és cap secret que la nostra societat ha evolucionat d'una manera vertiginosa en els darrers trenta anys. De ser un país eminentment rural hem passat a ser-ne un en què la tecnologia té un paper destacat. De la mà de les noves tecnologies apareixen noves formes de (in)comunicació que la literatura com a reflex de la realitat engul per a després transmetre en forma de gènere literari.

CONNECTA'T, SÍLVIA

GLÒRIA LLOBET

PREMI ENRIC VALOR DE NOVEL·LA 2001

COL·LECCIÓ «L'ECLÈCTICA», 89

218 PÀGINES

EDICIONS BROMERA, ALZIRA, 2002

Atrapats per la teranyina de la rutina ens deixem arrossegar per la vida. Vivim immersos en els tòpics i en el desencant, on fins i tot arribem a sentir-nos còmodes. No trobem el moment d'aturar-nos i de reflexionar sobre el llarg camí emprés, l'estrés ens domina, ens convertim en éssers conformats amb un destí que no ens agrada, amargats, desencantats, sempre a un pam de la depressió o de la paranoia. De vegades només la tragèdia ens rescata de la realitat i ens fa veure l'absurd en què hem convertit les nostres vides. Sílvia, la protagonista de la novel·la de Glòria Llobet, és un d'aquests personatges que només la mort sobtada del seu marit fa que s'adone en què s'ha convertit i ha convertit la seua vida. La incomunicació, el fet de veure la vida a través dels ulls de la seua parella, n'han estat alguns dels culpables. En realitat, Sílvia i el seu marit, i fins i tot els altres personatges secundaris de l'obra, són prototipus d'uns individus que podríem trobar en la nostra societat: el marit su-

posadament progressista que es passa les hores davant de la televisió mentre la dona després de vindre de treballar neteja o fa el sopar; la sogra que té idealitzat el fill i que l'ha malcriat convertint-lo en el masclista que és; l'amiga que es casa per aconseguir una bona situació econòmica i acaba sent un objecte al qual el marit li presta el mínim interès.

El món de Sílvia fins a aquest moment ha anat deteriorant-se, ella ha deixat de comunicar-se d'una manera espontània i oberta amb la resta del món; només la casualitat, que fa que aparega en la seua vida un programa de xat, provoca que, a través de l'anonimat que dona aquesta nova forma de comunicació, Sílvia vaja lentament retrobant-se amb si mateixa i amb la llibertat hipoteca-

ceritat crua que segons a quin tipus de lector masculí arribe el pot fer sentir sobtat, contrariat i fins i tot dolgut en escoltar la versió de l'altra part de la parella de la vida en comú que mai ningú no ha trobat el moment de dir-nos.

Tinc la sensació que aquesta novel·la té una visió massa positiva del xat, i encara que parla, per damunt, de la frivolitat amb la qual alguns utilitzen el mitjà o dels paranyes que pot ocultar, l'autora troba en ell una panacea per a enfrontar-se a la solledat i a la incomunicació a la qual estem sotmesos i que deteriora les nostres relacions personals i professionals, dia a dia. De tota manera, i malgrat algun retret puntual, aquesta és una novel·la àgil, sovint valenta, que paga la pena de llegir.

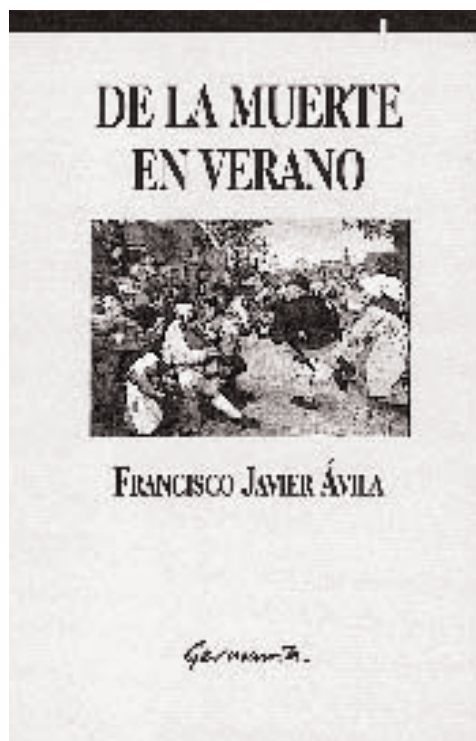
Manel Alonso

da i condicionada per una vida matrimonial que l'ha omplida d'insatisfacció. La novel·la està escrita a dues veus, però en el fons només és una en diferents tons: la veu és la d'una dona d'una sin-

Una novela calidoscópica

De la muerte en verano es la primera novela de Francisco Javier Ávila (Toledo, 1961) ganador en 1990 del prestigioso premio de poesía Hiperión. Con la muerte de la joven Marta como eje central Ávila construye una novela calidoscópica, experimentada que no experimental según su propio autor.

DE LA MUERTE EN VERANO

FRANCISCO JAVIER ÁVILA

COL·LECCIÓ «EL UMBRAL», 5

465 PÁGINES

GERMANÍA, ALZIRA, 2002

La editorial Germania acaba de publicar dentro de la colección «El Umbral», la primera novela del Francisco Javier Ávila ganador en 1990 del prestigioso premio de poesía Hiperión con la obra *Aquel Mar de esta orilla*. Se trata de una apuesta arriesgada pero que cuenta eso sí con la garantía de Manuel Rico y Esperanza Zamora, directores de la colección. Un colección en la que han aparecido hasta ahora las obras de Alfredo Buxán, Salvador Drôme, José Viñals y José Vidal Cadellans.

Arriesgada desde el punto de vista editorial porque de hecho *De la muerte en verano* no es una novela convencional ni su autor una *star* de la actual literatura de consumo. La obra de Ávila se asienta intencionadamente sobre los generos poético y narrativo en un ejercicio de marroquinería literaria que parece buscar la fórmula *magister* de la literatura pura. No obstante, el propio

autor advierte que su novela no es una novela experimental sinó experimentada y reclama la utilización de la poesía como forma posible de prosar. De hecho, *De la muerte en verano* es un extensa novela poética o una larga poesía novelada de sólida construcción en la que se reconocen las voces más importantes de la literatura hispánica.

La muerte en un trágico accidente de tráfico de una joven de treinta años, Marta, desata a su alrededor un complejo mundo de soledades, decepciones y desesperación. Amigos y íntimos reaccionaran de maneras muy distintas ante la inesperada muerte de Marta («mirada de ocre dulce, entre risueña y misteriosa»).

La escritura de Ávila es riquísima, heredera a todas luces de su dominio de la poética. *De la muerte en verano*, a menudo se apoya en el lenguaje cinematográfico proyectado éste sobre un fondo urbano lleno de desolación y en el que los personajes deambulan desorientados como en un laberinto a la búsqueda de si mismos.

De esta primera novela de Ávila, la editorial ha afirmado que se trata de una novela sorprendente e insólita en el panorama literario español. El autor, «con una prodigiosa capacidad para manejar el idioma en los más diversos regis-

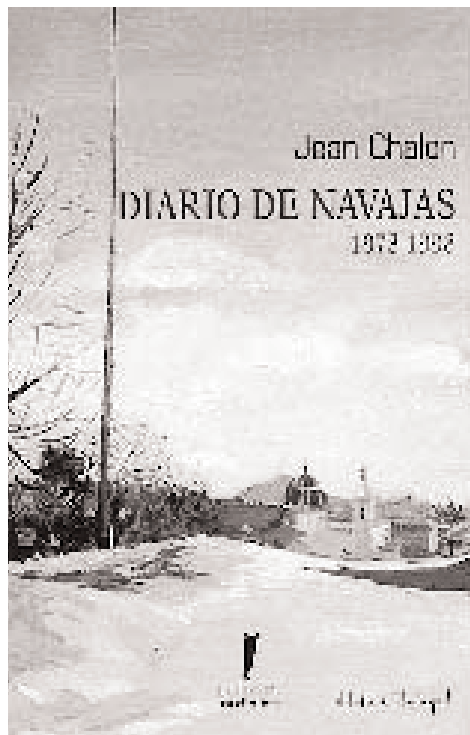
tros y para conjuntar tradición y modernidad, ha escrito una historia de amor apasionante, trenzada de peripecias divertidas y conmovedoras, que, a la vez que emociona e intriga, invita a la reflexión sobre la realidad social, política y literaria de las últimas décadas y de varias generaciones». *De la muerte en verano*, es una novela que puede leerse como un poema o un poema que puede leerse com una novela. Siempre queda, no obstante, la alternativa supuestamente propuesta por el propio autor: no leerla, experimentar el placer de ser antiguo y no arriesgarse.

Arnau Vidal

Notas vacacionales en Navajas

El autor de estos diarios, el escritor y periodista Jean Chalon, nos muestra a través de las notas tomadas durante sus periodos vacacionales en la localidad de Navajas, la influencia del paisaje sobre su estado de ánimo y las impresiones que recibe sobre la vida en este lugar próximo a la ciudad de Valencia.

DIARIO DE NAVAJAS (1973-1998)

JEAN CHALON

TRADUCCIÓN DE JOSÉ ANTONIO TORRES REDONDO

COL·ECCIÓ «ALCABOIRA», 2

146 PÁGINES

PALMART CAPITELUM, VALÈNCIA, 2002

El diario de Navajas recoge las impresiones del escritor y periodista Jean Chalon durante los periodos de vacaciones que ha pasado en la localidad de Navajas entre el año 1973 y 1998. Curiosamente más de veinte años en los que apenas se observa una evolución sobre el pensamiento de este autor. Sus textos escritos en tono poético están plagados de evocadoras imágenes sobre el entorno, la naturaleza, los pájaros, las flores, los arboles, referencias a Dios o curiosamente su admiración por Lola Flores. A lo largo de estas notas escritas con gran sencillez, en un lenguaje claro y preciso exento de barroquismos y grandilocuencias, Chalon nos ofrece su visión sobre esta pequeña localidad en la que se siente completamente entusiasmado con el atractivo y el encanto de sus parajes, no en vano se explaya describiendo con precisión la influencia que todo ello ejerce sobre su ánimo. Se suceden también las estampas locales: «Mercado en Segorbe. El Mercado y Segorbe me ponen en un estado de beatitud exacerbada. Ando sin rumbo por el mercado y por las calles como esa figurilla del nacimiento que se llama embelesado. El culmen del embelesamiento: comemos en una fonda, Casa Colón, una sopa casera y huevos fritos.» El autor muestra a través de estos dia-

rios escritos a lo largo de diferentes estancias espaciadas durante más de veinte años en Navajas su amor por la pequeña localidad a la que señala como su verdadera tierra, en la que ha pasado los mejores momentos de su vida. Los conocedores de la zona encontrarán curiosa la lectura de las notas de Jean Chalon y quizá descubran más de su entorno por la tendencia del autor a describir con detalles la flora y la fauna, una característica, sin duda, con muchas referencias a San Francisco de Asís, muy marcada también por las creencias religiosas del escritor francés.

Jean Chalon es licenciado en español y fue lector de francés en la Universidad de Valencia. Su tesis doctoral versó sobre *El sentimiento del destierro en la obra poética de Miguel de Unamuno*, es colaborador del *Figaro Littéraire* y el *Figaro*. Además ha escrito numerosas biografías entre las que se encuentran la de María Antonieta, George Sand y Santa Teresa de Lisieux. El escritor francés nacido en 1935 en Carpentras (Vaucluse) tiene además una amplia producción narrativa.

Lourdes Rubio

La quota de perdedors

Liam Kennedy, irlandés de divuit anys, entra a formar part del còmput de joves il·legals que travessen l'anomenat «passatge maragda» per tal de viatjar a Amèrica, paradís terrenal on farà per trobar un futur que el seu país, ara per ara, no li ofereix.

EL PASSATGE MARAGDA

MICHAEL COLLINS

TRADUCCIÓ DE FELIP TOBAR

COL·LECCIÓ "VALÈNCIES", 8

394 PÀGINES

TÀNDEM EDICIONS, VALÈNCIA, 2002

Instal·lat als EEUU en unes condicions precàries, amb un present amarg i fracassat, el protagonista d'aquesta novel·la no és per casualitat que s'identifica amb el Gregor Samsa kafkià, quan ens permet entreveure el procés de metamorfosi que anirà patint en el seu periple: «Jo era una cosa tràgica, que formava part de la por per la malaltia, que formava part de l'arquitectura de la desesperança americana, i el més graciós de tot era que encara no duia ni una setmana a Amèrica i ja era tot un símbol de l'abandó i l'aïllament».

Des de l'inici dels fets, com veiem, ja pinten ben magres per a Liam, carn de canó, disposat a qualsevol cosa per tal de tirar endavant. Amb una veu narrativa que vol ser desenfadada i insolent ens anirà mostrant la seua visió del món, com aquell a qui res no li ve de nou, amb una bona mesura de ràbia continguda i d'innocència malgrat tot, maldient a cada minut i veient merda

i *tios* collons pertot arreu. I si el començament va ple de mals auguris, l'aparició de nous personatges, Sandy i Angel sobretot, amb els quals fugirà d'aquest túnel per endinsar-se en un altre de més llarg i perillós, traça definitivament un itinerari cap a la destrucció. Així, a mesura que avancem la lectura, tot es despulla i es complica alhora que s'ompli d'una paradoxal bellesa de matisos. Estructurada per capítols d'una vintena de pàgines i amb títol representatiu cadascun –«Metamorfosi», «Presoners de guerra», «Fugida», «Matança»–, hom hi fa al·lusió a nombrosos elements paratextuals: pel·lícules i sèries de televisió, personatges de ficció, esports, cançons, etc., elements que conformen l'univers d'aquest jove, que mai no oblida d'on ve, que recorda constantment la mare malalta, tot allò que ha anat deixant, els amics de l'internat on es va (mal)educar, el seu desig de convertir-se en un bon corredor de fons, metàfora també d'aquesta cursa vital. I, darrere d'aquest escenari, la figura del pare autoritari acompanyat del grotesc gos Setanta, els quals se li apareixen sovint com la més crua veu de la consciència. Cal destacar, sobretot, el treball realitzat per Felip Tobar, el qual no solament tradueix l'obra amb una admirable correcció, perquè

sap trobar el to adequat, perquè fa que Liam Kennedy parli un català col·loquial no gens artificiosos, sinó que s'esforça per aclarir a peu de pàgina molts dels clucs d'ull que hi apareixen, sense l'explicació dels quals algun que altre passatge hauria quedat més aviat orfe de significat.

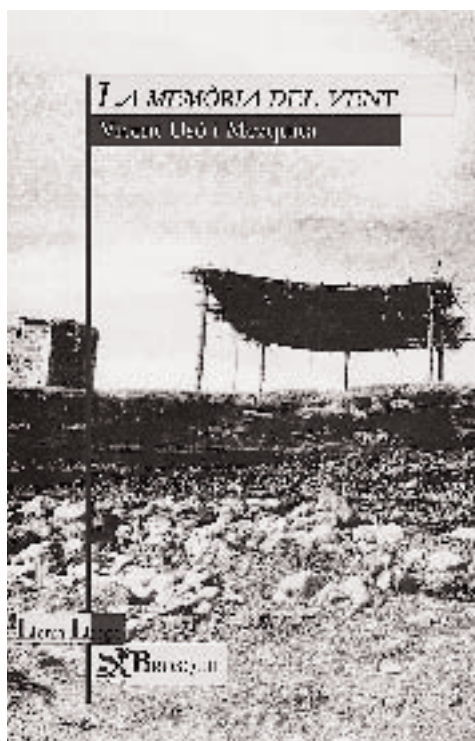
Que la història tinga o no un final feliç és purament anecdòtic, si allò que realment hem captat és el sentit del trajecte, la importància dels entrenaments cap a la cursa final.

Begonya Mezquita

La segona oportunitat

L'editorial Brosquil ha tingut l'encert de recuperar els dos primers relats de Vicent Usó i Mezquita en un sol volum. Una oportunitat per rellegir-los, especialment el primer d'ells, "La cançó de la terra estimada", que narra amb encert i força una història sobre la guerra civil.

LA MEMÒRIA DEL VENT

VICENT USÓ I MEZQUITA

PRÒLEG D'ALFONS CERVERA

COL·LECCIÓ «LLETRA LLARGA», 14

142 PÀGINES

BROSQUIL EDICIONS, VALÈNCIA, 2002

La memòria del vent recull en realitat les dues primeres peces narratives del vilarealenc Vicent Usó i Mezquita, «La cançó de la terra estimada» del 1992 i «I en els arbres i en el vent» del 1995, ambdues guardonades amb el premi de narrativa Ciutat de Vila-Real. És d'agrair que l'editorial Brosquil recupere aquestes peces en un país on les edicions solen ser curtes, estar malament distribuïdes i desapareixen amb celeritat dels prestatges de les llibreries –en els macrocentres culturalcomercials ni entren–. Les dues narracions tenen en comú el fet d'estar estructurades al voltant de fets passats, no gaire llunyans, però tanmateix en fase accelerada de quedar oblidats per sempre.

No obstant això, hi ha una diferència molt gran entre el primer relat i el segon. Mentre «La cançó de la terra estimada» és una història completa i ben resolta sobre la guerra civil i les seues conseqüències en uns personatges molt

concrets d'un poblet qualsevol de la nostra geografia, «I en els arbres i en el vent» es limita a ser una evocació del protagonista cap a la figura del seu avi i cap a les tasques agrícoles a què dedicava la seua vida que el narrador veu en perill d'extinció. En la segona, part doncs, el lector no trobarà més que un exercici de rescat antropològic disfressat de narració literària, escrita, això sí, amb l'habilitat d'Usó que aconsegueix mantenir sempre la nostra atenció.

Molt més interessant resulta «La cançó de la terra estimada» –i tanmateix es va publicar abans– ja que a més d'habilitat narrativa, Usó demostra que sap confeccionar històries i crear personatges. La narració relata l'aventura vital d'un jove que ha de fugir del seu poble per causa de la guerra civil i que hi torna molts anys després, quan ja és un home madur que ha viscut una falsa vida normal en l'exili mexicà. Durant tot aquest temps ha estat obsessionat per les circumstàncies de la seua fugida –que inclouen la mort del seu germà i l'abandonament de sa mare– i per l'amor cap a una jove que no sols es quedà al poble sinó que es va casar amb el cap dels falangistes que mataren el seu germà. La impossibilitat del retorn, tot i que es puga dur a terme físicament, i la impossibilitat d'esbor-

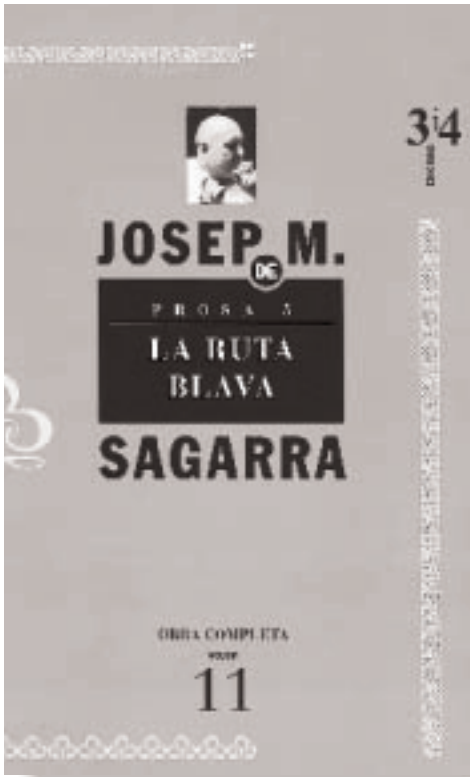
rar les petges d'un enfrontament tan brutal com la guerra civil –ni ta sols amb la venjança– planen de manera constant sobre el relat que Usó conta amb cruesa i valor. Valor per a parlar de temes com aquella guerra –que després de ser tema quasi únic en pel·lícules i llibres ara semblava no interessar ja ningú– i per a tractar conflictes humans de primera magnitud. Un bon antidot contra la frivolitat que amera la literatura actual i una bona oportunitat per rellegir un bon relat.

Jordi Sebastià

Prohibida l'evasió

Edicions 3 i 4 ens ofereix, dins de les obres completes de Josep M. de Sagarra, el llibre de viatges *La ruta blava*, que ens relata un particular viatge de noces a les remotes illes de la Polinèsia. El llibre, que fou redactat entre desembre de 1936 i juliol de 1937, no va ser editat en català fins 1965.

LA RUTA BLAVA. VIATGE ALS MARS DEL SUD

JOSEP M. DE SAGARRA

OBRA COMPLETA, VOLUM XI

EDITORIAL TRES I QUATRE, VALÈNCIA 2002

La ruta blava va ser concebuda en la llunyania d'uns territoris totalment aliens a les convulsions polítiques i a la tensió bèl·lica provocades per la guerra civil, i mentre la Barcelona i la Catalunya de Sagarra quedaven destrossades sota focs creuats. La crítica més recent afirma que molts dels seus coetanis no perdonaren a l'escriptor barceloní l'escapada polinèsica, i menys encara la literaturització aparentment frívola d'aquesta experiència tan exòtica. Aquests mateixos crítics, però, i amb motiu de l'aparició l'any 2000 de l'edició feta per Edicions 62, coincidien en apuntar la vàlua d'una prosa «que té la riquesa del diamant en brut» i que és tan sols comparable, a nivell qualitatiu, a la del prosista català per excel·lència, Josep Pla. Pels suplementes literaris dels diaris més importants, planava llavors una reivindicació del valor d'aquesta crònica de viatge, injustament menystinguda, per circumstàncies alienes a l'obra.

La ruta blava és el resultat d'un cúmul de circumstàncies històriques, personals i professionals, tot i això, no és un llibre d'encàrrec, ni projecta la mirada d'un turista despreocupat en un indret que, en l'imaginari col·lectiu, no deixa de ser un bocí de paradís. Sagarra aprofita el generós regal de noces de Francesc Cambó per emprendre un viatge a les illes del Pacífic Sud, i en rendibilitza l'experiència tot escrivint un llibre de viatges, influït per la bona acollida que aquest gènere rebia al París de l'època. Els germans Tharaud, prolífics conreadors d'aquest gènere i coneguts de Sagarra, l'animen i l'encaaminen cap a la companyia naviliera que el portarà a Tahití.

La dilatada estada de Sagarra i la seua esposa en aquelles latituds representa el punt de partida, a partir del qual, l'escriptor reflexionarà sobre la finalitat i la suposada dolcesa del viatge. Així com sobre la seua condició d'home lligat al vell continent, un entorn tan sacsejat i insegur com la mateixa Polinèsia. És per això que no cal buscar en la crònica de Sagarra la descripció d'un lloc immaculat i d'unes gents innocents, ni l'abundància o la felicitat del remot paradís bíblic. El perill de les malalties més monstruoses –la presència de l'elefantiasi ens acompanya constantment–, la

incomoditat que es crea amb l'escassetat i la poca varietat de menjar o el perill poc evident d'una mar gens hospitalària són alguns dels inconvenients que Sagarra ens fa notar durant la seua narració. La frivolitat aparent que esmentàvem al principi s'esvaeix, però, si gratem sota l'esperit aventurer dels funcionaris francesos o la necessitat d'una bona dosi d'exotisme dels poderosos turistes americans. Els indígenes pateixen l'explotació de la colònia i de l'instint comercial dels xinesos, i assisteixen impotents als canvis d'un entorn que, en paraules de Comadira –i que de ben segur subscriuria també el mateix Sagarra–, és només un «assaig de paradís».

Isabel-Clara Moll

La magia de las tierras altas

Tilde edita por segunda vez, *La Saga de los Inglinco*s, texto con el que el traductor recibió en 1998 el Premio Nacional de Traducción del Ministerio de Cultura y en el que se recogen una serie de historias acerca de los legendarios reyes de Suecia y Noruega, una auténtica muestra de la literatura antigua nórdica.

LA SAGA DE LOS INGLINCOS

SNORRI STURLUSON

TRADUCCIÓN, INTRODUCCIÓN Y NOTAS DE SANTIAGO
IBAÑEZ LLUCH. PRESENTACIÓN DE LUIS E. VALERA MUÑOZ

COL·LECCIÓ «GORGONA», 2

119 PÁGINES

EDICIONES TILDE, VALENCIA, 2002

No es de extrañar que Santiago Ibañez ganara con la traducción de este texto el Premio del Ministerio de Cultura pues con él muestra no sólo sus conocimientos de la literatura nórdica antigua, tal y como refleja en la explícita y amplia introducción de *La Saga de los Inglinco*s, sino también sus dotes para descifrar los pormenores de las letras islandesas medievales.

Las sagas se nos muestran a través de esta traducción como un documento indispensable para conocer la mitología, la literatura y la historia de los antiguos pueblos escandinavos. Snorri Sturluson comienza su relato con descripciones geográficas muy habituales en otras crónicas anteriores de la época e intercala para narrar sus historias poemas que utiliza como fuente. Los héroes y reyes legendarios se remontan hasta los antiguos dioses y así encontramos constantes alusiones a

las divinidades. Se entremezclan también los testimonios relativos a reyes sanadores, la adoración a reyes ya fallecidos como si fueran dioses y un sin fin de anécdotas que bosquejan la historia antigua de los países nórdicos, y al mismo tiempo nos transportan a una atmósfera y un ambiente absolutamente mágico, nos presentan la dimensión literaria de las sagas.

Cantos poesía, prosa, historias de dioses y reyes que a modo de narración literaria nos presentan problemas cotidianos de la época, la división de las tierras, las sucesiones, peleas entre hermanos, guerras entre pueblos vecinos, matrimonios, muertes. Son textos todos ellos escritos con gran sobriedad, no hay alardes ni recursos literarios sofisticados más allá del uso de la poesía para narrar algunos acontecimientos. Pero incluso la poesía es de una parquedad absoluta, muy descriptiva; la metáfora, las recreaciones o el lirismo no existen en las sagas, en la que la utilización del lenguaje se reduce a su aspecto más formal de la comunicación de acontecimientos y hechos: «Visbur heredó a su padre Vanlandi. Fue a desposar a la hija de Audi el Rico y le ofreció como regalo de boda tres grandes casas y un collar de oro; tuvieron dos hijos, Gisli y Öndur; pero Visbur la

abandonó y tomó otra mujer, ella se fue a casa de su padre con sus hijos.»

Las sagas son pues textos literarios muy peculiares, propios de la cultura nórdica en la que se explican los hechos de manera directa y en la que no existe tensión dramática. Sin embargo, su interés radica precisamente en esta forma de contar ya que así nos muestra la idiosincrasia de los países del norte y las características propias de su literatura. Un texto que interesará sobre todo a los estudiosos de este tipo de culturas.

Lourdes Rubio

Una herència, una memòria

Encara que podria restar inadvertit enmig de la rabiüda multitud d'obres emparades sota la denominació de «novel·la històrica» en totes les llengües, estils i propòsits, aquest *Llibre dels desheretats* reprèn una via de qualitat en la literatura juvenil a l'alçada d'aquell mític i primerenc *El guardià de l'anell* de Vicent Pasqual.

LLIBRE DELS DESHERETATS

ENRIC LLUCH I GISBERT

COL·LECCIÓ «LETRA LLARGA», 15

150 PÀGINES

BROSQLIL EDICIONS, VALÈNCIA, 2002

Vicent Lluch (Algemesí, 1949) ens ofereix una bona mostra de l'ofici d'escriptor amb aquesta novel·la, adreçada en principi als lectors més joves, però que –tòpicament ho repetiríem– resulta perfectament recomanable per al lector adult, encara que de l'ombrívola manera com se'ns presenta el migrat panorama lector del nostre país, ben bé ja no podem fer distincions tan sibil·lines. L'obra mostra al llarg de quasi un centenar i mig de pàgines de tipografia generosa i interlineat amable, l'esdevindre d'una família de moriscs valencians, bastida sobre el relat de tres generacions dels Beni-Palau en boca del darrer, ja després de l'expulsió de 1609 i establert al Magrib. Hem de destacar els punts en comú que s'estableixen entre aquesta obra de Lluch i la novel·la de Miquel Mas i Ferrà *Allah Akbar, el morisc* on també es recuperava part de la memòria dels moriscs

valencians, tot i que des d'una perspectiva diferent. En qualsevol cas, però, aquest *Llibre dels desheretats* mostra un retrat creïble, convincent i documentat del que haurien pogut estar els anys crepusculars dels moriscs valencians, moriscs de la Ribera del *Sukr*, sense caure en el parany del fàcil romanticisme i mantenint en tot moment una elevada fidelitat respecte de la versemblança històrica. Aquesta profunda dignitat dibuixa misèries i ignoràncies, dignitats i domèstics esdevindres, però també l'opressió patida fins la fi mateixa de la seua existència com a poble diferenciatiu.

La prosa de Lluç resulta rica i mesurada, amb un domini evident dels diàlegs i –no ens cansem d'insistir-hi– una òptima focalització dels personatges, amb una magnífica intertextualització entre la veu que, passats els anys i la Mediterrània, relata els fets, i la pròpia veu contemporània dels personatges retratats. En tot cas, trobaríem a faltar una major densitat dels personatges; de vegades el que promet o ofereix possibilitats de mostrar-s'hi polièdric i profund, s'esvaeix amb quatre pinzellades esquemàtiques, ràpides, que ens deixen amb la mel als llavis.

Fet i fet, aquest *Llibre dels desheretats* esdevé un reeixit exercici de memòria

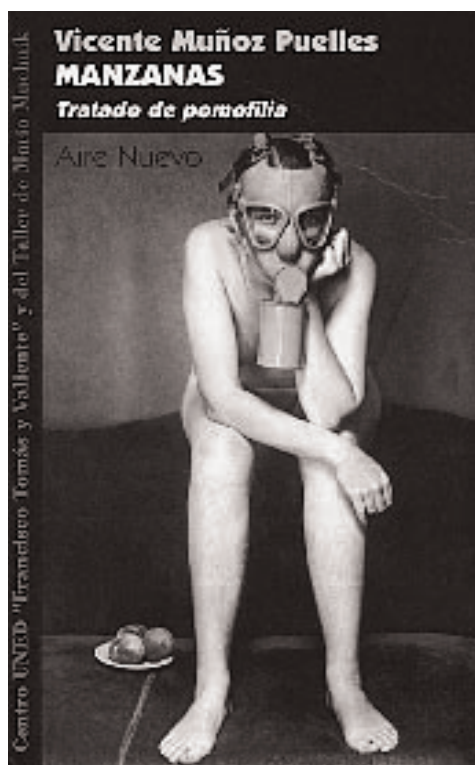
històrica per a un poble, el nostre, on una part gens menyspreable de la seua identitat el fonamenta en el fet de la conquesta i el foragitament dels altres, els dits popularment *moros* que en bona part no eren sinó els habitants originaris d'aquestes terres des de l'antiguitat. I que ara, potser molts dels qui arriben des del Magrib a la recerca d'una possibilitat de treball i subsistència, no siguen sinó descendents d'aquells expulsats *manu militari* del vell regne valencià. No volem deixar d'assenyalar un detall de bon gust editorial en aquest llibre: la magnífica fotografia de Vicent Salvador que il·lustra la portada.

Alexandre Navarro

Admirables pometes

Vicente Muñoz Puelles construeix un jardí de relats plens de creativitat que comparteixen la presència d'una fruita feliç, la poma, per a oferir-nos una lectura agradable i ben saborosa. El llibre aplega trenta-quatre vies per les quals l'autor ens mostra amb humor i fluïdesa la varietat de la seua capacitat narrativa.

MANZANAS. TRATADO DE POMOFILIA

VICENTE MUÑOZ PUELLES

COL·LECCIÓ: "AIRE NUEVO"

214 PÀGINES

CENTRE UNED "FRANCISCO TOMÁS Y VALIENTE" I TALLER
DE MARIO MUCHNIK, VALÈNCIA, 2002

En la conclusió del darrer relat d'aquest llibre, l'autor s'interroga sobre si serà capaç d'escriure un llibre sencer amb un tema únic: les pomes. La resposta afirmativa és llavors evident, i d'aquesta manera Vicente Muñoz Puelles augmenta la seua prolífica producció editorial amb una obra audaç en la qual s'aventura en àmbits narratius diferents a la novel·la, format al que ens té més habituats. Però des de la ironia d'aquella pregunta, Muñoz Puelles encara ens insinua que ha acomplit el requisit indispensable per a sol·licitar l'ingrés al selecte club dels pomòfils, amb la discreció característica d'aquesta societat, així com ens demostra l'habilitat amb què la creació literària pot oferir frescor des de l'obligada adaptació a un tema definit. També, i açò és una constant arreu del llibre, ens esperona la imaginació per a que siga el lector qui continue les històries.

Prèviament, qui s'acoste a aquesta obra s'haurà vist envoltat per referències a personatges històrics o mitològics, a deeses i herois, al pioner i a les pioneres de la humanitat, així com per filòsofs, literats, artistes o inventors. De tota aquesta galeria se serveix l'autor per a calibrar el prestigi de les pomes, alhora que en cada cas aprofita per a guiar-nos a través de relats que expliquen delers i relacions humanes ben efectives per a implicar-nos amb la sort dels personatges. Però la varietat també impregna les diferents perspectives de redacció, des de la crònica periodística a la pedagogia o el somni. Com diu Lilith, personatge de *Las manzanas del Edén*: no sols poden menjar-se, sinó que hi ha moltes maneres de preparar-les. I en aquest cas el que val per a les pomes pot aplicar-se a les històries.

La precisa descripció d'alguna anècdota deriva en un fil argumental on les activitats més cèlebres s'entrelliguen amb els impulsos més quotidians. A més, aquesta espontaneïtat que transmeten els relats està amanida amb consells savis, reposats, sobre l'exercici de l'amor, el saludable contacte amb la natura, o la dieta convenient, entre molts d'altres. Les matisacions que abunden en les detallades anècdotes i en el dibuix dels contextos històrics o vitals, estimulen

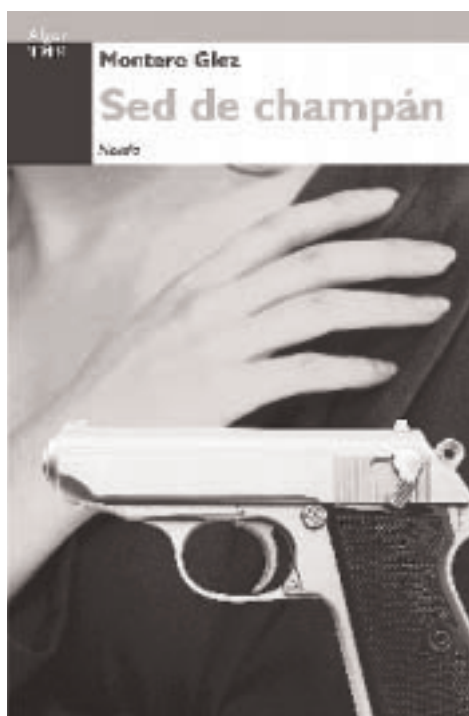
sovint la nostra curiositat cap a l'erudició o cap a la xafarderia. No cal, però, més requisit que la predisposició al gaudi propi de la lectura, perquè la bona mà de l'autor ens subministra allò necessari: versemblança, rellevància, consecució i suggeriment. La literatura, sàviament, no exigeix exactitud.

En una altra de les històries, Zeuxis sucumbeix al realisme dels seus frescos a Crotona, i se'ns fa entenedor quan entrem en el joc d'espills i evocacions que Muñoz Puelles teix, amb gran capacitat fabulatòria i la poma com a icona, en aquest recull de trenta-quatre relats detallistes, sorneguers i molt recomanables.

Eduard Ramírez

Suburbis i navalles

La primera novel·la del escriptor Montero Glez torna a les llibreries de la mà de la editorial Algar y el Taller de Mario Muchnik. Publicada per primera vegada en 1999, en *Sed de champán* el lumpen madrileny conviu amb narcotraficants argentins i toxicòmans del barri de La Rosilla. Una novel·la de vides marginals i personatges condemnats a viure en els marges.

SED DE CHAMPÁN

MONTERO GLEZ

COL·LECCIÓ «ALGAR I TMM»

204 PÀGINES

EDITORIAL ALGAR, ALZIRA, 2001

Sed de champán presenta les característiques pròpies de la novel·la negra, principalment perquè narra la rivalitat i la persecució existent entre dos clans rivals: narcos argentins i gitanos de l'inframón de la delinqüència, que es mou còmodament en un Madrid marginal i corrupte. Així, la novel·la crea una tensió i una intriga que creix a mesura que el tràgic desenllaç s'apropa. Però no anem a dir que aquesta novel·la és aixó, una novel·la negra, d'intriga, d'assassinats i de persecucions. Montero Glez aconsegueix amb *Sed de champán* anar mes enllà del gènere i ens ofereix el retrat d'un món i el testimoni de les persones que hi viuen. El protagonista del llibre, el Charolito, —qui ben bé podria ser el fill espiritual del Pijoaparte de Marsé en *Últimas tardes con Teresa*— aconsegueix integrar dintre de la seua veu narrativa tres

trames argumentals diferents que ens condueixen, d'una manera àgil i amb un llenguatge sec i directe, cap a un final inevitable. Dedicat exclusivament al robatori de cotxes de luxe, el Charolito se les haurà de veure amb el Flaco Pimienta, un narcotraficant argentí conegut sobretot per la seua manca total d'escrúpols. Un personatge despietat que s'instal·larà en les històries que el protagonista ens relata al llarg de la novel·la, sense que pugam oblidar la seua presència en cap moment.

És al voltant d'aquest violent enfrontament on Montero Glez construeix la seua galeria de personatges, sens dubte un del millors encerts del llibre: un món de prostitutes, d'advocats corruptes, de patriarques gitanos del barri de La Rosilla o de simples matons. Tots ells constitueixen el fil dramàtic d'una novel·la, en la qual el testimoni social adopta un caràcter, de vegades, esperpèntic i on les veus narratives es barregen –van del passat al present. A més, s'hi inclouen històries dins de la història i s'hi transmet una visió irònica i, alhora, tendra d'un món deformat i marginal. I és el llenguatge una de les millors eines que troba l'autor per diferenciar clarament l'ambient en què es desenvolupa l'acció. Paraules que exhibeixen una enorme plasticitat

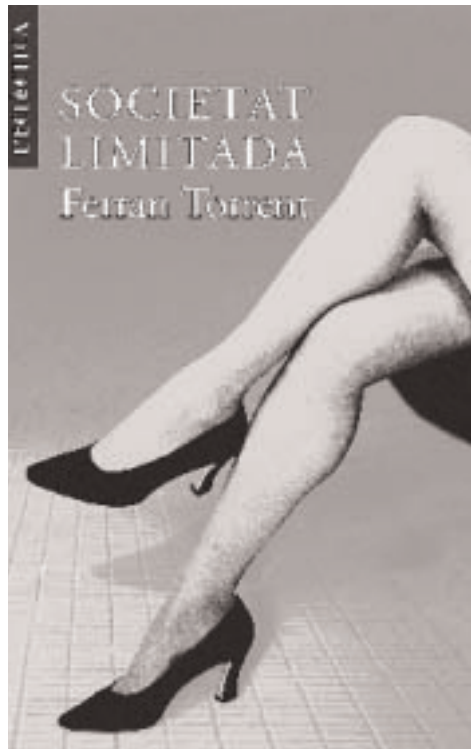
i que s'apropen, en moltes ocasions, a Valle Inclán i al seu *esperpento*: un léxic que combina expressions cultes amb el vocabulari dels suburbis. L'ús que fa l'autor de l'idioma i de la estructura narrativa són uns dels aspectes més destacats de *Sed de Champán*, sense oblidar els personatges que omplen les seues pàgines que, tot i malviure en un món corrupte i dolorós, tenen una humanitat que, sovint, és difícil de trobar en aquest món de fora dels suburbis, llunyà i ceg respecte d'aquesta altra realitat.

Sònia Martínez

Un retrat de família

Societat Limitada és una novel·la elaborada, indagada a partir dels batecs de la ciutat i dels comportaments socials d'alguns dels seus protagonistes. Un retrat de família on l'autor no estalvia detall per perfilar certa idiosincràcia valenciana, metàfora d'una societat «acomplexada» que, plena de limitacions, no acaba de créixer.

SOCIETAT LIMITADA

FERRAN TORRENT

COL·LECCIÓ «L'ECLÈCTICA», 87

274 PÀGINES

EDITORIAL BROMERA, ALZIRA, 2002

Els lectors assidus de novel·les –i encara que el mètode no és infalible– solem intuir una bona novel·la darrere d'un inici sorprenent i captivador. Se m'ocorre ara la sentència que encapçala *Anna Karenina*: «Totes les famílies felices s'assemblen...» i que resumeix l'esperit del llibre, En un altre context i en una realitat ben diferent, l'últim treball de Ferran Torrent, *Societat Limitada*, s'obre a la lectura, des de la sorpresa i la seducció, amb un primer paràgraf ple d'intencions sociològiques on es concentra l'eix temàtic de la novel·la: la idiosincàcia de la burgesia valenciana. «A diferència de la burgesia catalana, delerosa de seure en una llotja del Liceu, els empresaris valencians –comença escrivint Torrent– han tingut i tenen en la cacera el símbol de distinció social. L'empresari valencià, també ha preferit sempre les putes a la tradicional *querida*». Amb aquest retrat de la burgesia autòctona comença l'últim entramat novel·lesc d'un *best seller* –també autòcton– on l'esperit crític i les intencions sarcàstiques de l'autor desvetlen les misèries i les mediocritats d'unes vides no sempre exemplars: empresaris especuladors, polítics i funcionaris corruptes, mafiosos. Paral·leles a les intrigues empresarials i polítiques, les maniobres del periodisme i de la prostitució –on també hi ha

lloc per a la il·legalitat– són els altres dos escenaris on transcorre l'acció. Terrenys per on Torrent es belluga amb destresa i que actuen ara com a contraforts d'un edifici metàforic: aquesta *Societat Limitada*, radiografia de la ciutat de València i del seu teixit social. Una novel·la que l'autor «desitjava escriure des de feia temps» –com ell mateix ha declarat recentment– i que potser la constància o el «regal» de la maduresa –desconfiem de les inspiracions artístiques– ha tret ara a la llum.

Fruit de l'observació constant i d'una recerca minuciosa i documentada, *Societat Limitada* dona vida a uns protagonistes i a uns diàlegs propers i fidels, com mai, a la realitat sociocultural valenciana, on –a voluntat de l'autor– els diferents registres lingüístics emprats contextualitzen i descontextualitzen amb mestria moments i personatges. Una història –fornida de moments carnals– que es va fent amb un *tempo* narratiu lent, a través d'encontres i d'intrigues que es desenllacen sense estridències, amb el rerafons de les paraules d'afecte i de comprensió entre Lloris –el protagonista– i l'oncle Granero, que –malgrat viure en mons diferents– estan estretament units per un paisatge i una llengua, complicitats que la vida ens ofereix.

Lourdes Toledo